

Gospodarstvena priloga.

Priložena od kat. tiskovnega društva 30. števil., „Slov. Gospodarja“.

L. 1888.

26. julija.

Štev. 7.

Pomoč za trtno uš.

(Konec.)

1. Reče se mu: Sadi sadno drevje! Prav. Toda kje hočejo nakrat vzeti toliko sadnih dreves primernih vrst in kako poplačati velikan-ske stroške? Količkaj vredno štiri- ali petletno drevesce velja 50 kr., 100.000 drevesc torej 50.000 gld. Tu bi se morale v vinorodnih kra-jih, katerim preti nevarnost od trtne uši, takoj napraviti okrajne drevesnice in zato dobiti pod-pora od države in od dežele in sicer prav hi-tro. Drevo potrebuje 15 do 20 let, da kaj prida rodi, trtna uš pa uniči trto v štirih ali petih letih.

2. Poskusi v krajih, o katerih sem ome-njal, da je trtna uš že lotila se 4260 hektarov vinogradov, so pokazali, da se trte delje upi-rajo trtni uši, ako se jim gnoji z umetnim gno-jem. S tem bi bilo izumljeno sredstvo, da trtna uš prehitro vinogradov ne uniči, da je bode poprej mogoče premeniti v druge kulture, n. pr. v sadne vrte. Toda kako dobiti umetni gnoj brez društev, brez podpore od strani avtonom-nih in državnih upravnih zastopov? Tu morajo na merodajnem mestu priteči na pomoč, sicer ne gre.

3. Nikdo ne more zagovarjati in želeti, da bi se popolnoma opustilo vinstvo na Štajar-skem. Temveč treba se je, kolikor moči, braniti proti trtni uši in rabiti vsa mogoča sredstva proti njej.

V tem oziru velja sedaj kot jedino, neko-liko zanesljivo sredstvo izgojevanje ameriških trt in na to mora ne samo se kazati, prebival-stvu, temveč tudi treba, da storé kaj razna narodno-gospodarska društva in končno tudi državni uradi.

Tako je n. pr. že 1885 leta prosila po-družnica kmetijske družbe in vinarsko društvo v Slovenski Bistrici, da se napravijo vzgledni vrti, v katerih se bodo sadile ameriške trte, in da se podpirajo taki nasadi. Osrednji odbor omenjene družbe obrnil se je na visoko c. kr. poljedelsko ministerstvo in dobil je z odlokom dne 29. marca 1887. v odgovor to-le:

„Ministerstvo je pripravljeno za poskušnjo osnovati trtnico za ameriške trte v Ptujskem okraji in da je ministerski svetnik Pretis do-bil nalog, da v kratkem pojde na Ptuj, da se potrebno dogovori s politično oblastjo, kje bi

se vzela zemlja za trtnico v najem in kdo naj bi se nastavil, da bi vodil ta kulturna dela“.

Od tega časa je minolo davno več, kakor jedno leto in nič ni slišati, da bi se res osno-vala za poskušnjo z ameriški trtami v Ptuj-skem okraji državna trtnica. To je tem bolj čudno, ker se je dne 25. februarja t. l. po-družnica kmetijske družbe v Ormoži obrnila na ravnost do poljedelskega ministerstva, da naj za Ormoški okraj napravi trtnico z ameriški trtami, ker trtna uš sedaj naprvo preti Ormoškemu in Ljutomerskemu okraju.

Ta prošnja se dosedaj ni rešila.

Danes ne bodem stavil nobene resolucije, prosim samo vladnega zastopnika, da pojasni, zakaj se je opustilo poskuševališče v Mariboru in če bi vlada ne hotela, baš sedaj obnoviti tega poskuševališča, da bi se ondu zasajale ameriške trte v večjem številu in da bi vino-gradniki ondu dobivali zastonj ali pa vsaj za majhen denar ameriških trt, in zakaj se obe-čana obrtna šola v Ptujskem okraji ni osno-vala in prošnja Ormoške podružnice kmetijske družbe za trtnico za poskušnjo z ameriški trtami ni rešila. Prebivalstvo želi zvedeti, pri čem da je, če se bo na-nj oziralo ali ne.

Trtna uš je tako nevarna postala za šta-jarsko vinstvo, da se ne sme več časa zgub-ljati za potrebne priprave. Če bodo zamudili zlasti poklicani avtonomni in državni zastopi, se bi jim kedaj utegnilo očitati: „Deliberante Roma Saguntum perierunt“, to se pravi: „Delibe-rante agriculturae ministerio vineae perierunt“. V tem, ko si prevdarja poljedelsko minister-stvo reč, prešle so že gorice.

Odpis davka po uimah.

Težko, če še ima kako delo toliko sovraž-nikov, kakor delo kmeta in njih sovraštvo je tako, da si ga človek ne more odvrniti. Ne-koliko si še sicer pomaga, če si dobi zoper nje zaveznikov, t. j. če si zavaruje svoje pridelke. V časih pa še tudi to ni mogoče in tedaj mu ne ostane druge pomoči, kakor da nosi potr-pežljivo svojo osodo, srečen, če ga silovita moč sovražnika ne zadene.

Ali k temu še pride, da mora, če mu uima vzame tudi večji del pridelka, še plačati davek od vsega pridelka, tedaj od nečesa, česar nima. To se je doslej velikokrat zgodilo, ker ni bilo

Število zastopnikov podružnic se ustanavlja tako, da je na vsakih 50 družbenikov jeden zastopnik, vendar pa mora vsaka podružnica najmanj po jednega imeti“.

Družba sv. Cirila in Metoda se ne peča s politiko, njej je izgola na tem, da skrbi otrokom slov. starišev za slov. poduk, ko bi ga brez nje ne dobili ter bi jih phali ali že v trde nemške ali v trde laške šole. Tega je treba posebno v taci krajih, ki leže ob mejah ali v katerih preži „nemški šulverein“, šulverein za Nemce“ ali laško društvo „pro patria“ na slov. otroke ter jih pše v svoje šole, da jih prelevi v Nemce ali Lahe.

Slov. revše, ki pride v take šole, je uboga para, ki si napše glavo s tujo besedo in s tujim naukom, tega pa, zavoljo česar hodi otrok v male šole, se prav ne nauči nikjer nikoli ter ostane reva, le še bolj nevarna domačim, ker si domišlja, da kaj zna in to samo zato, ker lahko žlobudra, kaj v jeziku, ki domačim ne teče gladko. Tako revše nima potlej več srea ne za stariše svoje, ne za domačo hišo, ne za domačo službo božjo, na robe vse to s časom zatajuje, zaničuje, sovraži in šola, v katero hodi, napeljuje ga še pogosto sama na to, vsaj v djanji. To je za-nj grozovita nesreča ali revše je ne zapazi, ali se je ne zavé, dokler ga popolnem ne potlači ter ga ne vklene za vselej v okove pogubne polovičarije. Naša družba, družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, si prizadeva, da obvaruje, kolikor in kjer more, slov. otroke take nesreče. Zato skrbi, da se napravi ali obdrži za-nje slov. šola, taka, ki jih podučuje v domačem, maternem jeziku ter jih napeljuje na to, da bodo kedaj dobri kristjani in pošteni Slovenci.

In zastopniki te družbe, možje iz vseh krajev, kjer prebiva slov. ljudstvo, gospodje iz vseh stanov, duhovski in posvetni — taki bodo zbrani v nedeljo v „Narodnem domu“ na Ptuj. Njih torej sme, more in mora biti veselo slov. ljudstvo po vsem zelenem Štajarji. Njih bode pa zato tudi, kolikor je mogoče, slovesno počastilo ter se družbe sv. Cirila in Metoda zvesto oklenilo. Sad te velike skupščine naj bode ta, da oživi prav obilno število novih in da se vtrdiyo krepko te podružnice, kar jih že doslej imamo po našem lepem slov. Štajarji.

„Slovenskim sinovom naj v sree doni,

Da višje dolžnosti in slavnije ni,

Ko za domovja čast,

Blagor in srečno rast

Delati, kjer koli Slovenec živi!“

Gospodarske stvari.

Mošt iz sadja. Čem bolj se množi sadno drevje, tem več bode sadja. Nekaj se ga bode

vsako leto spečalo, gotovo pa ga bode tudi sadjerejcem ostalo v rokah. Kaj je potlej s tem? Dobro bode, če spregovorimo tudi o tem nekaj besedi. „Dol. Novice“ pišejo gledé letošnjega sadja tako-le:

Letos so, hvala Bogu, naše hruške in jablane polne sadja. Marsikateri gospodar se že veseli, da bode za sadje letos dosti dobil, ker ga je obilo in ker ga bodo gotovo zopet za na Nemško skupovali. Toda, kar se tiče prodaje sadja na Nemško, vtegne biti letos drugače kakor v preteklih letih. Po časnikih je brati, da imajo letos tudi na Nemškem dosti sadja, tam na Nemškem (Wirtemberskem), kjer se je porabljal pretekla leta naše sadje za napravo mošta. Sadje je letos sploh obrodilo dobro po celi srednji Evropi, za to ne bode dosti kupčije z njim. Velika obilica sadja se bode morala torej drugače v korist spraviti, in čas je, da previdni gospodar že zdaj na to misli, kako? Še najboljša poraba sadja, hrušek in jabelk je, ako se ne more sveže v denar spraviti, da se napravi iz njega mošt.

No, mošta se napravlja po Dolenjskem že tako vsako leto — pa sadni letini — več ali manj, bode rekel ta ali uni. Res je to, ali kakega mošta? To je drugo vprašanje. Navadno je bil ves mošt, kakoršen se je do zdaj pri nas napravljal, le precej po napravi vsprejetno dober. Malo mesecev pozneje postal je pa že neprijetno dišeč, kalen, mlakast, sploh tak, da se mu ni moglo reči, da je dober, vinu podoben. Pa od kod pride to? Od tod, ker pri nas malo kdo, ali pa skorej nihče ne ume napraviti dobrega, finega, sadnega mošta. Za to naj bode danes našim sadjarjem ob kratkem povedano, kako se napravlja fini sadni mošt — tak mošt, da je le težko razložiti od pravega vina. Naj finejši mošt je iz hrušek tepek, drobnic, sploh takih vrst hrušek, katere imajo v sebi prav dosti zagatnosti. Zagatnost je tista snov, katera usta skupaj vleče, ako pokusiš nezrelo hruško ali nezrel oskurž. Hruške se morajo obrati, kedar so popolnoma rмене, in ne prej, dokler so še zelene, ne pozneje, ko postanejo že mehke, testnate. To je pri nas ravno najpoglavitejša napaka pri napravi mošta, da se sadje v pravem času ne obira, ampak védnó dosti prenezrelo — zeleno. Kako zamore biti mošt močen, alkohola bogat, ako ni v sadju dosti sladkorja, iz katerega nastane med kipejem (kisanjem) alkohol? Prezrele, testnate hruške dajejo pa zavoljo pomanjkanja zagatnosti sicer jako prijeten, sladak in močan mošt; pa stanovitni nikakor ni, ampak se kaj rad pokazi.

Ravno zadosti zrele hruške se stolčejo ali pa na posebnih mlinih zmastejo. Zmaščene se pustijo potem 48 ur v kadéh, v katerih se vsaj po trikrat na dan s kakim kolom dobro premešajo, da kar le mogoče močno zrijava. Po